

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Sexta. An sensus externi percipiant suam sensationem?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

II.
Sensus hominis & bruti sunt diverse rationis.

DICO I. Sensus externi hominis & bruti sunt simpliciter diverse rationis & speciei. Ita Regentes Parisienses. Probatur diversitas susceptivi, seu materiae est propter diversitatem formarum, sed hic sunt diverse formae, ergo & diverse potentiae, patet major, quia potentia organica est quoddam totum resultans ex perfectione animae & determinata corporis parte; probatur minor, quia ubi sunt dispositiones diverse inservientes formis, sunt etiam ipsae formae diverse, sed in hominibus & brutis sunt diverse dispositiones, ut patet de iis, quas requirit forma corporeitatis hominis & forma corporeitatis bruti, ergo.

III.
Explicatur Scotus objectiones.

DICES: Doctorem in 2. d. 1. q. 6. D. expressè asserere, potentiam visivam bovis & aquilae esse ejusdem rationis propter identitatem objecti, sed potentia visiva, verbi gratia, hominis & bruti habent etiam idem objectum, scilicet visibile, ergo sunt ejusdem rationis. Sed explicò Doctorem videlicet eum loqui de potentia non in se inspectis, sed quatenus sunt rationes agendi & tendendi in objecta propria; vel quòd sint ejusdem rationis & speciei non specialissimae & atomae, sed subalternae includentis sub se multas alias species.

IV.
Explicatur Scotus objectiones.

DICES iterum. Oculi bovis, & aquilae, & cujuscunque animalis ac etiam hominis est ChrySTALLINUS, ergo non sunt diverse rationis. Sed Respondeo concessio antecedenti, distinguendo consequens, sunt ejusdem rationis quantum ad hoc, concedo, essentialiter nego; nam quamvis oculi sint ChrySTALLINI nihilominus alia est forma corporeitatis oculi bovis, aquilae, hominis & aliorum animalium, quae forma corporeitatis cum sit substantialis & non accidentaliter, essentialiter, & substantialiter etiam differret.

V.
Sensationes brutorum accidentaliter perfectiores sunt.

DICO secundò: Si animantium quorundam sensationes considerentur secundum quaedam accidentalia, perfectiores videntur, quam hominum. Ita D. Augustinus serm. 102, cap. 5. ubi ait: Acute vides, acutius resorsuan aquila; Acute audis, sunt bestiola, quae audiunt acutius; acute olfactu; canem sagacem non vincit. Acute sapes gustando disjudicas; sunt animalia quaedam, quae inexpertas herbas discernunt, & quod est noxium, non attingunt. Nam tu quamlibet acute discernis cibum, imprudens irruis in venenum. Acute sentis tangendo: quam multa aves astatem futuram praesentium, & ad loca validiora demigrant. Quod tu cum veneris sentis, antequam veniat illa praesentit. Et ratio pro conclusione possunt esse experientiae plurimae supra allegatae in carmine. Attamen

VI.
Hominis sunt essentialiter perfectiores.

DICO tertio: Omnes sensu externi hominis essentialiter sunt perfectiores sensibus brutorum. Et etiam D. Augustini, Cavelli, Toleti, Suarez, &c. &

Probatur primò: Autoritate S. Patris lib. divin. docem. cap. 3. dicentis: Nec in ipsis terrenis corporibus bestias nobis praeponebas putamus, quia multa praesentium, veluti sagacem canem qui latentem feram olfactu acerrimo sic invenit, ut ad eam capiendam ducatur quendam homini praebat, &c. Sed adhuc ulterius

Probatur. Quia Aristoteles 8. Methaph. c. 18. ait, species esse sicuti numeros, ergo

si omnes sensus specie differunt, ut dixi supra in homine à sensibus brutorum necessario vel isti, vel illi debent esse perfectiores; probatur consequentia, quia una semper est perfectior, quam sit altera, & altera est semper imperfectior, ergo vel omnes sensus brutorum erunt essentialiter perfectiores sensibus hominum, vel e contra, primum nec nisi dicunt ad-versarii, qui communiter asserunt, quòd homo in tactu propter perceptionem aequalitatem primarum qualitatum excedat omnia pecora & animalia, imò etiam in gustu & auditu propter perceptionem differentiarum tam gustabilium, tum sonorum, & quia sensus gustus est quidam tactus, ergo dicendum erit secundum, scilicet omnes sensus hominis esse perfectiores sensibus brutorum.

DICES: Dantur multa animalia in sensu perfectiora homine, ut patet in calpa, quae excedit hominem auditu; de aquila quae in visu, sicut & lynce, quia perspicacius & remotius vident, in odoratu verò excedit tum à canem, tum à vulture, qui tum in maxima distantia, tum tenuissimos quoscunque percipiunt odores, similiter in tactu ab araneo, ergo sensus hominis non sunt perfectiores, quam brutorum. Sed Respondeo negando consequentiam, quae hujusmodi exempla non probant excellentiam essentialiter sensus hominis, nisi licet exempla vera forte sint, nihilominus non dicitur essentialiter sensus perfectior ex eo, quòd acutius, remotius & perspicacius videt, audit vel odoret, sed quia audiendo, videredo & odorando distinctius naturam sensus cognoscit, distinguendo & dividendo unum ab altero, quòd bruta non faciunt.

Instabis: Canes venatici discernunt unum odorem specificum ab altero, ergo aliter dicitur. Respondeo negando consequentiam, quia canes licet sic odores discernere dicantur, nihilominus hoc fit valde confuso modo, non verò distinctè & perfectè sicut concipiunt sensus hominis.

QUAESTIO VI.

An sensus externi percipiant suam sensationem?

Quòd sentiamus nos videre & audire certum est, quo tamen sensu id sentiamus, incertum est, & in dubium vertimus, circa hanc materiam multiplex est sententia, omisso tamen eas referre, &

DICO primò: Visus (idem est de omnibus aliis sensibus) non potest sentire se videre eodem actu, quo videt, nec alio suo. Est D. Augustini lib. 2. de lib. arb. cap. 3. ubi ait: Vides ne sensu oculi sensum colorum sentiri, eundem autem sensum colorum sensu non sentiri? Non enim quo sensu colorum videt, hoc eodem vides etiam ipsum videre. Similia habet ibidem cap. 5. & alibi. Est etiam Doctorum subtilis q. 9. de an. & quodl. 14. in fine ubi eam probat experientia, nunquam enim tactus reflectit

reflektit supra tactionem, neque auditus supra auditionem. Sed

Probatur Conclusionis prima

pars: Posito quod nunc videam, stante tali visione paulo post sentio me videre, jam quaro, vel advenit alius actus, vel non? Si alius ergo non est idem, quo video, & quo sentio me videre: Si nullus? ergo non sentiam me videre, quia tunc nihil omnino adveniet.

Probatur secunda pars primo,

quia si visio produceret actum circa suam visionem, sequeretur quod supra seipsam deberet se reflektere, sed hoc non potest facere, ergo: major patet, & corporea potest in se ipsam agere, & se cognoscere, sed sensus est virtus organica & corporea, ergo. Ratio autem quare potentia organica non posset supra se reflektere est, quia ex natura talis est, & quia totum corpus sibi superponi non potest, nec res extensa sibiimet, sed solum pars supra partem.

Probatur secundo eadem pars.

Oculo utroque clauso sentio me non videre, quod magis, licet dolentius, experiuntur, quotquot videntes aliquando visum perdidit, sed hoc apud caecos non fit visu, cum supponamus potentiam destructam, ergo fit alia potentia, ergo etiam fit alia potentia, quod sentiam me videre, quia eadem sentimus nos videre, quae sentimus nos non videre.

Contra Conclusionem opponitur

authoritas Aristotelis 2. an. t. 138. ubi docet, visum se videre, quia coloratus est, ergo, Respondet Cavellus visum cognoscere se non per reflexionem, sed in actu exercito, seu non ut rem cognitam, sed ut rationem cognoscendi, verè enim cognoscimus oculum non esse in otio. Sed

Instatur: Intellectus cognoscit suam

intellectionem per reflexionem, ergo & oculus: probatur consequentia, quia sic se habet visio ad visum, sicut intellectio ad intellectum, ergo si intellectus cognoscit suam intellectionem per reflexionem, similiter cognosceret oculus. Sed Respondeo negando consequentiam, & ejus probationis antecedens, disparitas est, quia intellectus est potentia spiritalis & indivisibilis, ideoque potest se reflektere, non sic potentia visiva.

Urgetur: Si visus non perciperet suam

sensationem, deberet percipi per aliam potentiam, nam revera sentit se homo videre, sed non potest percipere suam sensationem per aliam potentiam, ergo: probatur minor, quia dixi supra ejusdem potentiae est percipere nos videre, cujus est percipere nos non videre, seu quod idem est, cujus est cognoscere tenebras, & privationem, sed visus percipit tenebras, ergo percipit etiam visionem. Sed Respondeo negando minorem cum majori suae probationis quantum ad illud quod scilicet ejusdem sit potentiae percipere visionem, cujus est percipere tenebras, quia cum tenebrae nihil sint, non possunt producere speciem in visu, sine qua nil cognoscitur in visu. Respondeo secundo, ad

missa gratis majori probationis, negando minorem, quia eas tantum intellectus cognoscit, in quantum cognoscens visum ab omni actu cessare judicat eum nunc non videre.

Dico secundo: Sentire sensationes sensuum

externorum operatio est interioris sensus, tam in homine, quam in brutis. Ita Doctor 4. d. 4. q. 6. Toletus, &c. Ante probationem notandum, quod si probavero hoc convenire brutis probatum fore esse sensus interioris, cum non sit sensus exterioris nec solius intellectus, utpote quo carent bruta, erit sensus interioris. Ita que

Probatur primo: Si bruta non perciperent

se sentire, esset, quia hoc est altioris naturae, quam sit potentia pura sensitiva, sed hoc non est, ergo: major patet, probatur minor, quia alia opera altiora & difficiliora natura brutis concessit, quae sunt adeo mira ut rationem arguere videantur.

Probatur secundo: Bruta habentia

oculos clausos conantur aperire & aures erigunt, gustumque acuunt, ergo percipiunt se non sentire, quia alioquin hos motus & signa non facerent, ergo si percipiunt se non sentire, percipient etiam se sentire. Nec intelligas tamen, quasi dicere vellem, quod eam sensationem quasi abstractivè percipiant, cum hoc solum intellectui competat, sed dico quod dum oculus objectum praesens videt, auris audit, &c. sensus internus hoc percipit.

Quaeres: An sensus externus possit percipere

objectum non existens, aut existens sed non modo naturali? Ad primum Respondeo, quod sensationes sensuum externorum conservari quidem possint in potentia absque existentia objecti, vel specierum, & patet, nam DEUS in genere causae efficientis qualem causalitatem objectum & species exercent respectu sensationis supplere potest omnem defectum, adeoque poterit conservare sensationem non conservato objecto. Quantum ad secundum Respondeo, naturaliter potentiam non posse percipere objectum non existens modo naturali, licet supernaturaliter id non repugnet, maxime si praescinderetur ab illo modo. Probatur, quia si aliqua potentia posset maxime visiva, sed haec nequit percipere objectum non existens modo naturali, ergo nulla alia; minor probatur, si posset potentia visiva sic tendere in objectum, posset naturaliter videre corpus Christi in Eucharistia, sed hoc non potest, ergo. Probatur minor, tum quia visio fit per multiplicationem specierum ad modum pyramidis, qualiter non posset corpus Christi praestare, tum quia species immittere non posset, cum tamen visio fiat per immisionem specierum, nam non potest aliquid agens naturale, agere naturaliter nisi sit naturaliter praesens & approximatum subjecto, sed corpus Christi in Eucharistia non est naturaliter praesens & debite approximatum potentiae visivae, cum non sit ibi modo extenso, ergo. Quod autem supernaturaliter videri possit probatur, quia corpus Christi in Eucharistia habet esse sufficiens sensibile ad immutandam potentiam visivam & terminandam ipsam visionem, ergo potest videri:

IV.

Sensus internus percipit sensationes externas.

V.

Sensus externus non potest percipere rem non existentem.

III. Operatio est de act.

Disparitas est de act. Operatio est

deri: probatur antecedens, proximum sensibile est qualitas sensibilis, seu color cum debita quantitate, sed hoc habet corpus Christi in Eucharistia.

QUÆSTIO VII.

Utrum detur sensus agens?

I. Anteresolutionem notandum, quod questio hæc non procedat de activitate in ordine ad sensationem, sic etenim distinguere deberemus in qualibet potentia rationem agendi & passivi, nec in hoc sensu in dubium controvertitur, quin detur potentia sensitiva agens, cum sit activa & productiva sui actus; sed queritur de activitate in ordine ad speciem sensibilem, an scilicet sensus extrahat ab objectis species sensibiles propria virtute sive totali sive partiali? Quo prenotato ad questionem

II. DICO: Non datur sensus agens. Ita communis. Quam Scotus probat ex eo, quod in sensu non sunt ex rationes ad ponendum sensum agentem, quæ sunt ad ponendum intellectum agentem;

Primò: Ideo datur intellectus agens ut transferat objectum de ordine sensibilibus & materialium ad ordinem intelligibilibus & immaterialium, quæ actio, cum nequeat totaliter fieri à phantasmate, cum sit materiale, ideo requiritur concursus potentie spiritualis, sed objectum sensibile non indiget in sui perceptione ut transferatur de ordine in ordinem, cum potentia sit materialis, & non est necesse multiplicare sensum agentem, alioquin si semel in una potentia admitteretur, deberet in omnibus admitti, adeoque darentur potentie externæ decem, quod propter solam novitatem est odio habendum.

Probatur Conclusio secundò: Tum quia objectum totaliter producit species in medio, ergo etiam in sensu absque concursu potentie, cum non sit ratio, cur potentia requireretur ad earum productionem in ipsa potentia, cum antea fuerit ipsum objectum sufficiens, tamen quia si necessarius foret iste concursus, maximè ideo, quia species excederet in perfectione objectum prout contingit in specie intelligibili, sed hoc in presentiarum non evenit, ergo: probatur minor, quia species sensibilis materialis est & extensa, cum recipiatur in subiecto extenso, ergo non evenit propter perfectionem speciei. Unde quamvis species dici solet spiritualis & immaterialis, hoc tamen non est absolute intelligendum, quasi veram haberet spiritualitatem, sed relate ad ipsum objectum, quia non est ita sensibilis ac ipsum objectum, per hæc facillimè solvuntur ea, quæ contra opponi possunt vel solent de intellectu agente, nulla enim omnino est paritas.

QUÆSTIO VIII.

An dentur species sensibiles, & quid sint?

I. Anteresolutionem advertendum me hic non agere de specie Logica videlicet de predicato de pluribus numero differentibus,

nec de specie muliebris pulchritudinis; nec de speciebus expressis, quæ sunt ipsæmet sensationes & actus, quibus potentia sensitiva percipit suum objectum, sed de speciebus, quæ etiam vocantur intentionales & sensibiles, prout qualitates quædam sunt productæ & impressæ mediante diaphano ab objecto sensibili potentie sensitivæ, habentes similitudinem quorundam representativam objecti sensibilibus, ut eius simunus determinare potentiam, & cum ea concurrere ad percipiendum objectum sensibile. De similibus itaque queritur an dentur tam in potentiis internis, quam potentiis externis. Circa quam materiam multiplex est sententia. Oecchamus cum suis omnino negat dari species in ulla potentia; Hurtadus visum & auditum tantum species requirere asserit. Toletus insuper in olfactu; D. Thomas in omnibus sensibus exterioribus defendit; Oviedo contra in solo visu, ego rem hanc primitus in generali determinabo, in particulari post modum.

DICO I. Dantur species sensibiles tam in sensibus internis, quam externis. Est communis, & clarè deducitur ex SS. Patribus Augustino lib. 12. Gen. litt. cap. 6. dicit enim: *Hic vel alibi, vel Sol & quæcumq; alia corpora, sive Cælestia, sive terrestria & presentia in suis formis, & absentia cogitantur, imaginibus animo impressis & factum hæc genera visionum, unum per corpora sensus, & alterum per spiritum, quo illa imagines continentur.* Et cap. 21. *Anima expressas corporalium rerum similitudines in spiritu vice corporum videt.* Et 10. *Contemplans cap. 3. discurrens de magnis & mirabilibus mundi quomodo ea contineat memoria. Dicit nec ea ramentum videndo absorbit, quando vult scire, nec ipsa sunt apud me sed imagines eorum.* Et cap. 9. *ait: Iste quippe res sensibiles non intramittunt ad eam, sed earum solum imagines miræ celeritate capiuntur.* Tandem lib. 11. *Trinit. cap. 2. dicit: Ratio colligimus nequaquam nos potuisse sentire, nisi per se in sensu nostro aliqua similitudo concepti corporis.* Idem sentit D. Bernardus serm. 6. in Cant. ubi docet, quod *Angelus nullo corpore eorum, rei ipsam in intuitu, intelligat res sibi præsentis supplet & actu intelligibiles, ergo alii sensu indigent rerum intuitu & speciebus, quia exceptio hæc mat regulam in contrarium.* Infra autem adducam eum admittentem species intelligibiles eadem est ratio de sensibilibus.

Probatur speciatim prima pars. Autoritate Philosophi lib. de mem. & remin: ubi ait, quod præteritorum recordari non possemus, nec de illis aliquid habere ad eum, nisi esset aliquid supplens vicem objecti, cum ad sensationem non sufficiat sola potentia, sed aliquid ultra requiritur, ergo cum in casu recordationis præteritorum objectum non sit præsens, debet aliquid admitti quod suppleat ipsius vices.

Probatur tertio: Tum ex eo, quia videmus bruta recordari præteritorum, tum quia in nobis ipsis dormientibus & somniantibus diversæ diversorum hominum olim notorum occurrunt species, quos tunc cognoscimus tanquam notos & præsentis, sed hoc saltem non potest, nisi dicatur quod dentur in sensu interno species, ergo admittendæ sunt. Probo